

**КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ДНІ НАУКИ
ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2008**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(16–17 КВІТНЯ 2008 РОКУ)**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА V

Редакційна колегія: **А.Є. Конверський**, д-р філос. наук, проф., чл.-кор. НАН України (голова); **В.А. Бугров**, канд. філос. наук, доц. (відповідальний секретар); **Л.В. Губерський**, д-р філос. наук, проф., академік НАН України; **І.С. Добронравова**, д-р філос. наук, проф.; **А.М. Лой**, д-р філос. наук, проф.; **В.І. Лубський**, д-р філос. наук, проф.; **В.І. Панченко**, д-р філос. наук, проф.; **О.М. Приятельчук**, канд. філос. наук, доц.; **М.Ю. Русин**, канд. філос. наук, проф.; **В.Ф. Цвих**, д-р політ. наук, проф.; **П.П. Шляхтун**, д-р філос. наук, проф.; **В.І. Ярошовець**, д-р філос. наук, проф.

*Рекомендовано до друку
вченою радою філософського факультету
(протокол № 6 від 31 березня 2008 року)*

Дні науки філософського факультету – 2008 : Міжнародна наукова конференція (16–17 квітня 2007 року) : Матеріали доповідей та виступів. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – Ч. V. – 159 с.

Адреса редакційної колегії: 01033, Київ-33, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, філософський факультет; ☎ (38044) 239 31 94

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

нової ідеології, що піднімається над народними звичаями і виділяє те загальне, що є в усіх: моральність, ідеали родини, турботу про дітей, впевненість у завтрашньому дні, соціальну справедливість.

Роль держави – бути цивільним арбітром, що гарантує і забезпечує мирний характер взаємин різних релігійних і нерелігійних інститутів на основі дотримання ними суспільного договору – основного закону країни. Соціальна доктрина ісламу тут відіграє важливу роль, бо завдяки своїй специфіці дає для цього раціональне філософське і богословське обґрунтування.

О.В. Ярмола, асист., БНАУ, Біла Церква
bcvugt@magnus.kiev.ua

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЛАТОНІЗМУ В РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІЙ КУЛЬТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Проблема зв'язку і взаємовпливів античної та киеворуської культур і сьогодні залишається гостро дискусійною. Існують різноманітні точки зору, які розглядають цей зв'язок у різних аспектах, з різних позицій. Виходячи з предмету даного розгляду, найбільш важливим і принциповим для нас має бути релігійно-філософський аспект. Уточнимо питання: які факти могли б свідчити про наявність впливу античної філософської та релігійно-філософської традиції (безпосередньо – платонізму) на погляди мислителів Київської Русі?

Найприродніше, можна було б припустити, що такий вплив потрібно шукати у давньоруських філософських системах (побудованих на кшталт давньогрецьких). Але, як можна побачити на перших же кроках ознайомлення з питанням, існування філософії в давньоруській культурі ставиться під сумнів багатьма фахівцями.

Відомий дослідник історії української філософії В.С. Горський підкреслює, що понині існує досить усталений погляд, згідно з яким культура Київської Русі взагалі не мала власної філософії. На цьому вже наголошували Г. Шпет і Дм. Чижевський. Традиційно донині вважається, що історію української філософії слід починати, якщо не з Г. Сковороди, то з Києво-Могилянської академії. Але, на думку В.С. Горського, така позиція виходить із розуміння філософії, що сформувалося в західноєвропейській культурі і зводить її до галузі науково-теоретичного знання. Така позиція по відношенню до аналізу давньоруської культури є обмеженою і не зовсім коректною [Горський В.С. Філософські ідеї в культурі стародавнього Києва // Київ в історії філософії України / В.С. Горський, Я.М. Стратій, А.Г. Тихолаз, М.Л. Ткачук. – К.: Вид. дім "KM Academia"; ТОВ Університетське видавництво "Пульсари", 2000. – С. 10–11]. Продуктивнішим, на нашу думку, є більш широке трактування феномену філософської культури, що надає йому право на існування і в давньоруську епоху. Але, незважаючи на обмеженість "гіперкритичної" позиції деяких дослідників, потрібно констатувати, що цілісних систем у давньоруській філософській культурі справді не було створено і тому шукати платонічні впливи у цьому напрямку не має сенсу.

Спеціально критиці впливу Платона на давньоруську культуру присвячена частина монографії А.Г. Тихолаза ("Платон і платонізм в російській релі-

гійній філософії другої половини XIX – початку XX століть", розділ 1 "Перед-історія: з історії проникнення та поширення платонізму в Росії"). Наводячи багато аргументів і полемізуючи з прибічниками визнання впливу платонізму на давньоруську культуру (зокрема із В.С. Горським), А.Г. Тихолаз, між іншим, зазначає: "...який оригінальний твір давньоруської писемності тогочасними візантійцями (або навіть болгарами чи сербами) було б визнано за філософський? В якому з цих творів вони могли б розгледіти сліди платонічного впливу, чи бодай неодноразово згадуваної "обізнаності" щодо ідей Платона і Арістотеля? *Нема таких творів*, і маємо всі підстави стверджувати, що й *не було*" [Тихолаз А.Г. Платон і платонізм в російській релігійній філософії другої половини XIX – початку XX століть. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 37].

Не вдаючись до поглибленого аналізу аргументації А. Г. Тихолаза, потрібно, однак, зазначити, що, на нашу думку, його методологічна позиція є послідовною, але не єдино можливою. За великим рахунком вона є не продуктивною, оскільки зводить історико-філософське дослідження до рівня емпіричної звірки фактів. З нашої точки зору до виявлення платонівських впливів на давньоруську культуру має бути застосована інша методика. Вона передбачає: по-перше – виокремлення вихідних принципів і провідних ідей платонізму; по-друге – виявлення принципів і ідей античної філософії, які протилежні платонізму; по-третє – аналіз відомих давньоруських писемних пам'яток з точки зору виявлення в них цих ідей і принципів. Цей перелік кроків потрібно доповнити ще й аналізом (з вищезгаданих позицій) культур-трансляторів: перш за все – Візантії та Болгарії.

На нашу думку, одним із таких принципів платонізму, який міг би бути простежений у вищезгаданих культурах є деміургізм. Він, правда, не є виключно філософським. Більше того, він і може існувати лише як синтез релігійної і філософської свідомості. Елементи деміургічного (творчого) розуміння світу простежуються вже у міфології. Але теоретичного системного осмислення цей принцип набуває лише у Платона, і, тому, може вважатися специфічною рисою його доктрини. Виявлення деміургічного принципу, на нашу думку, має засвідчити присутність платонізму у релігійно-філософських поглядах мислителів Київської Русі.

Підсекція "СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ"

**Ю.В. Бровикова, А.А. Королев, Л.А. Королева, Е.В. Кутепова,
Пенза, Россия
sansan@pnz.ru**

РЕЛИГИЯ И ВЛАСТЬ В СССР: ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

На всем протяжении советской истории вопреки декларациям властей роль религии в жизни людей продолжала оставаться весьма значительной. Советское государство и Коммунистическая партия, представлявшие собой единое целое, стремились контролировать данную тенденцию. Серьезным

ЗМІСТ

Секція "РЕЛІГІЄЗНАВСТВО В СТРУКТУРІ ФІЛОСОФСЬКОГО І ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ"

Підсекція "ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ"

Базик Д.В.

Актуальні проблеми дослідження сучасних виявів первісних релігійних вірувань 3

Більченко Є.В.

Релігія і культура: концептуальні засади діалогу парадигм релігієзнавства та культурології 4

Голуб О.В.

Католицька теологія versus комуністична ідеологія 6

Горева О.К.

Воспроизведение взглядов Марка Теренция Варрона на религию и их использование Аврелием Августином 8

Дідух Л.Я.

Пошуки "живого бога" у філософії Лева Шестова 10

Дзюба О.В.

До питання про динаміку структурних елементів в релігійній системі 11

Касьянчик А.И.

Трансформация идеи "религиозного отчуждения" в деятельности тоталитарного неокульта Церкви сайентологии 13

Колкунова К.А.

Применение определенной религии к изучению современных квазирелигий 14

Костылев П.Н.

Когнитивное религиоведение: современное состояние исследований 16

Кришмарел В.Ю.

Теоретико-методологічні зауваження щодо символу в міфі та казці (при дослідженні смерті та любові) 17

Кузев В.В. Концепт ангелів смерті та покарання як джерело формування демонологічних вірувань (авраамічна традиція)	18
Кузін В. Гекзапли орігена у філософській спадщині Александрійської школи	20
Кузнецова О.В. О некоторых аспектах исследования истоков ритуала жертвоприношения	22
Кулакевич О.В. Православне тлумачення прав людини: концептуальні засади	23
Матюшко О.В. Постать диявола: зміна витлумачення поняття у філософсько-історичній перспективі	25
Морозов В.Н. Этические препосылки формирования герметического герба в Средневековье и в эпоху Возрождения	27
Москалюк К.О. Філософський ісмаїлізм: синкретизм теології та давньогрецьких філософських традицій	28
Осинцев А.В. Традиция странного мифического эвфемизма	30
Осташук М. Філософія Едіти Штайн як шлях пошуку правди	32
Папаяні І.В. Ідентичність як атрибут релігійного феномену	34
Пеков А.В. Т.Г. Масарик о православии и русской философии в сочинении "Россия и Европа"	35
Подобна Є.В. Компаративний аналіз ставлення до смерті в ісламі, буддизмі і зороастризмі	37

Поліщук Ю.О. Особливості релігійної філософії хасидизму як течії, що виникла в Україні	38
Ральченко О.Г. Гуманістичний потенціал есхатології	40
Ральченко О.Г. Проблема співвідношення божого та тварного буття в творчості Л.Карсавіна	41
Руснак О.А. Структура томістського вчення: проблема існування теологічної метафізики	43
Сергеева Е.В. Понятие "феноменология религии" у Герардуса ван дер Леу	44
Тараненко Ю.І. Філософсько-релігійна концепція Фоми Аквінського в державному устрої	46
Тітомир Є.Г. Любов у богопізнанні Григорія Нисського	47
Тройно Н.В. Обоснования религиозной философии И. Ильина	49
Шевчук О.В. Протестантський індивідуалізм в тлумаченні К. Барта, Р. Бульмана та Л. Шестова: компаративний аналіз	50
Щербина О.Л. Ідеологія монотеїзму в сучасному суспільстві та місце ісламу в ній	51
Ярмола О.В. Методологія дослідження платонізму в релігійно-філософській культурі Київської Русі	53
Підсекція "СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ"	
Бровикова Ю.В., Королев А.А., Королева Л.А., Кутепова Е.В. Религия и власть в ссср: историко-правовой аспект	54